

РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

13. Галаган В.І. Проблеми вдосконалення кримінально-процесуальної діяльності органів внутрішніх справ України / В.І. Галаган. - К.: НАВС України 2002.-300 с.

14. Кримінально-процесуальний кодекс України. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України" станом на 22 травня 2012 року: (Відповідає офіц. текстові) - К.: Алерта, 2012 - 304 с.

15. Чаплинський К.О. Організаційно-тактичні основи проведення слідчого огляду / К.О. Чаплинський //Криміналістичний вісник. - 2011. - № 1 (15). - С 22-29.

16. Райковська Г.О. Методика формування графічних знань в системі інформаційних технологій / Г.О. Райковська. - Житомир: ЖДТУ*, 2009. - 324 с.

17. Козяр М.М. Формування графічної діяльності студентів вищих технічних закладів освіти засобами комп'ютерних технологій / М.М. Козяр. - Рівне: НУВПУ 2009.-280 с.

18. Ортинський ВЛ. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]/ В.Л. Ортинський - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.

Н.А. Савінова

*доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

КІБЕРНЕТИЧНИЙ ТЕРОРИЗМ І СЕПАРАТИСТСЬКІ ЗАКЛИКИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ

Сукупність кібернетичних злочинів терористичної спрямованості [1, с. 67, 72-75] сучасною правовою наукою позначається терміном "кібернетичний тероризм" (далі - "кібертероризм"). Кібертероризм, як явище, являє собою приклад трансформації звичайного тероризму у ІС шляхом переходу у кіберпростір тероризму як явища [1, с. 37-38] та кібернетизація злочинів, які визначаються злочинами терористичної спрямованості. Співробітник Відділу оперативної взаємодії та підтримки Центру захисту національної інфраструктури СІЛА ФБР П.Роджерс зазначає: "У новому тисячолітті, по мірі того, як керівні позиції в екстремістських організаціях починають займати "Internet-обізнані" люди, загроза кібернетичного тероризму зростає" [2, с. 18].

У той час, як явище тероризм, за деякими підходами охоплює, за В.П.Ємельяновим, такі усталені поняття як "агресія", "геноцид", "еко-

цид", у той час як очевидно є потреба звужена його ознак, "котрі б дали змогу відмежувати його не тільки від зазначених вище понять, але і від суміжних" [1, с. 6], злочини терористичної спрямованості у кібернетичному просторі в умовах ескалации кібернетичної інтервенції та інформаційної експансії, можуть розширювати саме коло об'єктів посягання. Проте, необхідно повою мірою погодитися з визначенням основних ознак, які повною мірою виокремлюють "тероризування", як характеристику, що притаманна саме злочинам терористичної спрямованості, від інших загроз як їх наводить В.П.Ємельянов. Так, до таких характеристик належать наступні ознаки: "1) насильницькі та інші дії не є самоціллю, а використовуються як засіб досягнення інших цілей; 2) обстановка страху виникає не сама собою як наслідок скоєного діяння чи суспільного резонансу, а цілеспрямовано створюється винним з розрахунку її сприйняття і досягнення і досягнення кінцевої мети як засобу примусу до прийняття чи відмови від прийняття якого-небудь рішення в інтересах винного, або інших осіб; 3) насильницькі та інші злочинні дії можуть бути спрямовані проти одних осіб (як фізичних, так і юридичних), а досягнення кінцевих цілей винного здійснюється за рахунок третіх осіб (як фізичних, так і юридичних); 4) кінцеві цілі до яких прагне винний, коли створює злочинне діяння, можуть мати як злочинний, так і незлочинний характер" [1, с. 64].

З таких ознак стає очевидним, що кібертероризм, зокрема, може трансформуватися як стосовно предмету тероризування та засобів його отримання, так і стосовно засобів досягнення можливості тероризування. Внаслідок отримання рп-кодів клієнтів певного банку, кібернетичні терористи можуть погрожувати поширенням таких рп-кодів в Internet, вимагаючи у банку, або клієнтів банку вчинити певні дії на їх користь. Отримана внаслідок хакерської атаки персональна інформація, або інформація що містить державну або комерційну таємницю, може також використовуватися у якості предмету тероризування з метою примушування вчинення на користь терористів певних дій. Тероризування може здійснюватися шляхом отримання прямого доступу, наприклад до телекомунікаційних мереж, внаслідок чого терористи отримують можливість прямого спілкування і, відповідно, тероризування, конкретну особу, або визначене коло осіб за власним волевиявленням. Або з використанням ІКТ терористи можуть захопити певні сегменти державних або міжнародних інформа-

РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

шину структур: ЗМІ, постачання електроенергії, системи банкінгу тощо, і, відповідно під загрозою порушення такого сегменту вимагати вчинення певних дій на їх користь.⁵ Аналогічно терористи можуть отримувати "підстави" для висування вимог урядам шляхом захоплення через ІКТ керування будь-якими небезпечними процесами, у т.ч. отримання можливості деструктивного втручання у діяльність органів влади та ЗМІ.

Таким чином, внаслідок трансформації суспільних відносин і розвитку ІС звичайні злочини терористичної спрямованості трансформуються у аналогічні кібернетичні злочини, і така трансформація може відбуватися як до предмету тероризування та засобів його отримання, так і до об'єктів таких злочинів.

П.Роджерс з приводу трансформації злочинів терористичної спрямованості також вказує: "незважаючи на те, що засоби і цілі тероризму з плином часу еволюціонували, його ключові атрибути - страх, паніка, насильство і руйнування - не зазнали істотних змін", а сам зміст тероризму у кіберпросторі характеризує як вторгнення у комп'ютерні мережі життєво важливих елементів інфраструктури [2, с. 18]. Вбачається, що це твердження американського фахівця є неповним, оскільки у контексті тлумачення поняття "кібертероризм" слід враховувати також обов'язкову ознаку тероризму - мету у вигляді поширення, або передачі інформації, яка містить залякування заподіянням тотальної шкоди за використання ІКТ. Цю думку підтверджує А.В.Чакал, який вказує: "Слід пам'ятати, що терористичний акт є не лише просто насильницькою дією /.../, але дією насильства з метою пропаганди, що за задумом має нести якість "послання"" [3, с. 130].

Повною мірою погоджуючись з цитованими думками дослідників тероризму, підкреслимо, що саме факт поєднання у наведених характеристиках кібертероризму основних ознак як кібернетичної інтервенції, так і інформаційної експансії, а саме: спрямованості на порушення інформаційної інфраструктури (у т.ч. порядку управління

¹ Конструктивно аналогічні приклади стосовно злочинів терористичної спрямованості (не кібернетичних) наводить В.П.Смельянов: "... терористичного смислу набувають: викрадення майна чи документів з метою використання цієї обставини як засобу впливу на потерпілого, чи його близьких; вчинення чи проба вчинити в присутності потерпілого статеві злочини проти його близьких з метою схвалення його до прийняття когось рішення; організація розбійних нападів, підпалів чи інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого піти на якусь угоду з винним; залишення людини у небезпечному стані з метою схилити зацікавлених осіб до вигідної для винного поведінки" [1, с. 124].

державними справами) і одночасно впливу саме на свідомість, вирізняє кібертероризм як явище, яке належить як до кібернетичної інтервенції, так і до інформаційної експансії.

З формальної точки зору неможливо не врахувати думку В.П.Ємельянова стосовно необхідності формулювання точного понятійного апарату, який характеризує феномен тероризму. Під тероризмом розуміється "явище КП властивості, яке являє собою насильство з метою примушування до яких-небудь дій, на фоні створення стану страху" [1, с. 38].

Російські вчені під кібертероризмом розуміють дії особи або групи осіб, спрямовані на залікування людей, вчинення тиску на уряди і організації з метою створення атмосфери страху у суспільстві, нав'язуванні їм відповідної лінії поведінки або спричинення істотної шкоди шляхом використання інформаційно-електронних мереж, систем або інформаційно-електронних даних [4, с. 82]. З урахуванням окремих зауважень стосовно, насамперед, особливостей неузгодженості і нагромадженні тотожних формулювань основних дефініцій (використання понять "інформаційно-електронні дані" та "створення атмосфери" тощо), таке формулювання не суперечить поняттю, напрацьованому провідним на сьогодні вітчизняним дослідником тероризму та злочинів терористичної спрямованості - В.П.Ємельяновим. Саме це визначення, характеризуючи тероризм в цілому, безумовно, охоплює кібертероризм, як його різновид. Тому воно є значно менш багатослівним, і при тому значно вмісткішим, ніж визначення колеги з РФ, сприйнятне для подальшого дослідження на його базі кібертероризму. І тому власне розуміння кібертероризму базується на концептуальному у вітчизняній науці кримінального права розумінні тероризму, як явища, по В.П.Ємельянову.

Отже тут і далі під кібернетичним тероризмом, як явищем, розуміється тероризм, який здійснюється при посередництві (у якості предметів, знарядь або засобів вчинення злочинів терористичної спрямованості, готування до таких, або вимоги вчинити певні дії) комунікацій, здійснюваних при посередництві ІКТ.

Перебуваючи на посту Президента США Джордж Буш-молодший зазначав, підтверджуючи оголошення війни США міжнародному тероризму після подій 11 вересня 2001 р.: "... ця війна стосується не тільки Америки, і на карту поставлено свободу не самої лише Америки. Ця війна стосується усього світу. Ця війна стосується всієї цивілі-

РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

зації. Ця війна стосується всіх, хто вірить у прогрес і плюралізм, толерантність і свободу" [5, с. 1]. Ці слова носять дещо декларативний характер, однак стан справ у протидії міжнародному тероризму активізувалися саме починаючи з подій 11 вересня 2001 р. і декларативному визнанні США існування тотальної загрози міжнародного тероризму. Так, на сьогодні питання протидії кібертероризму широко досліджуються у американській науці Кертісом Ф.Джоунсом [6], ВЛакером [7], Д.Пейпсом [8], Г.Камерон, Джейсон П., Вогель К. [9] та багатьма іншими, натомість ці дослідження, переважно стосуються природи походження та засобам протидії кібертероризму. Практична протидія кібертероризму у США здійснюється Комітетом з міжнародних відносин конгресу США, Департаментом юстиції ФРБ, Відділом боротьби з тероризмом Державного Департаменту США, Урядом США в цілому та Державною комісією з проблем тероризму.

У той же час кібернетичний тероризм у вітчизняних дослідженнях нібито залишився на певний час поза увагою, а сучасний тероризм сприймається здебільшого як "бомбовий тероризм", "тероризм, пов'язаний з захопленням заручників", "фінансування тероризму" тощо, у той час, як очевидно, що тероризм у ІС не оминають трансформації, які відчуває злочинність в цілому.

В умовах розвитку ІС проблема злочинів терористичної спрямованості набувають нового змісту: вони можуть вчинюватися на будь-якій відстані, до будь-якої кількості індивідів та низки країн одночасно, впливати на будь-які елементи інфраструктур держав і руйнувати системи життєзабезпечення шляхом використання налагоджених комунікацій за допомогою ІКТ.

Тому очевидна необхідність застосування кримінальної відповідальності за дистанційні вчинення кібертерористичних актів, а також за впливи на свідомість з метою залучення осіб у вчинення терористичних актів, або іншої участі у їх вчиненні.

Очевидна також необхідність криміналізації вчинення кібертерористичного акту, під яким доцільно розуміти терористичний акт, який здійснюється шляхом комунікації, здійснюваної при посередництві ІКТ.

Окремими групами діянь, суспільна небезпечність яких підвищується з розвитком можливості здійснення необмежених комунікацій у ІС є умисні впливи на свідомість населення з метою спонукання індивідів, або певної групи до участі у екстремістських діях - кіберне-

тичний екстремізм (4), а також умисні впливи на свідомість населення з метою залучення осіб у участь у сумнівних релігійних та фінансових утвореннях - втягнення населення у релігійні та фінансові структури з використанням ЗМІ (5). Ці дві групи надто близькі, оскільки втягнення населення в сумнівні релігійні та фінансові утворення нерідко супроводжуються в подальшому проявами екстремістських дій, організація яких та підбурювання до вчинення яких у ІС створює надзвичайну суспільну небезпеку для громадського порядку і безпеки населення.

Найпоширенішими проявами екстремізму в сучасному світі є сепаратизм та релігійний екстремізм. "Екстремізм, - як вказує Е.А.Пайн, - значно більш широке поняття, по відношенню до сепаратизму та тероризму, це антиконституційна діяльність, заснована на ідеології нетерпимості на насилля" [10]. В світі сьогодні нараховують близько 50 очагів екстремізму, більшість з яких мають етнічне походження [11] і носять характер сепаратизму (від фр. *separatiste* в лат. *separatus* - окремий). Проблеми крайніх проявів сепаратизму спостерігаються не лише у країнах, що розвиваються, а і у європейських країнах: Великобританії (Північна Ірландія), Іспанія (Басконія), Франція (Корсика). Протягом другої половини ХХ сторіччя в світі нараховувалося близько 300 етнічних конфлікти, які періодично переходили в стадію насильства. За оцінками ООН внутрідержавні, у т.ч. етнічні конфлікти, забрали життя ніж мілітаристичні війни у цей період [12]. До найбільш гучних терористичних актів, вчинених релігійними екстремістами належать захоплення заручників літака рейсу Рим-Теть-Авів Народним Фронтом Звільнення Палестини (1968 р.); захоплення літака рейсу Відень-Течь-Авів "Чорним вереснем"; масове побоїще в аеропорту Лод (Ізраїль) вчинене японською групою "Ренто секагун" ("З'єднана червона армія"); захоплення спортивної олімпійської збірної команди Ізраїлю в Мюнхені під час олімпіади групою "Чорний вересень" (1972 р.); захоплення посольства ФРН у Стокгольмі Фракцією Червоної армії (1975 р.); серія терактів у Москві вчинених "Національною об'єднаною партією Арменії" (1977 р.); вибух в французькому аеропорті Орлі (1983 р.); вибух у торговельному центрі уорінгтон та мінометний обстріл аеропорту Хітроу Ірландською Республіканською Армією (1993 та 1994 рр.); вибух о адміністративному приміщенні Оклахома-Сіті США вчинений нацистом Т.Маквейєм (1995 р.); зарінова атака в токійському метро, вчинена Аум сенріке (1995 р.);

РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

знищення Всесвітнього Торгівельного Центру в Нью-Йорку Алькаїдою (2001 р.); захоплення театру в Москві РФ (Норд-Ост) (2002 р.); захоплення школи в Беслані РФ (2004 р.); вибухи у Лондонському метро та автобусах (2005 р.), підбив поїзда Невський експрес РФ (2007 р. та 2010 р.); вибух у московському метро (2010 р.), вибух в аеропорту Домодедово у Москві (2011 р.). Це лише невеликий перелік найбільш гучних терористичних актів за останні 50 років.

Вказане стосується на лише міжнародних проявів екстремізму. Особливу внутрішню небезпечність, хоча, в переважній більшості випадків поєднаною з інформаційною експансією, мають внутрідержавні екстремістські сепаратистські прояви, заклики до вчинення екстремістських сепаратистських та терористичних дій через ЗМІ не обмежена у ІС.

Оскільки в Україні має місце власна проблема періодично виникаючих сепаратистських заликів, яка містить характер підготовки до потенційних актів сепаратизму, особливої уваги з точки зору соціальної потреби криміналізації впливів на свідомість з метою спонукання до сепаратистських дій потребує ситуація в Автономній Республіці Крим [13, 14] (далі - АРК). У АРК підбурювані певними політичними колами [15, 16] і політиками іншої держави [17, 18], групи осіб висловлюють сепаратистські вимоги та проводяться масові акції, рівно, як і навпаки, проводяться аналізи вірогідності відокремлення Криму, також прями вказівки в ЗМІ про те, що Севастополь - місто, що належать РФ, а до України відношення не має [19], що у певних кіл викликає бажання вчинювати такі сепаратистські дії [20]. Інтернет наповнений інформацією з кримських та російських сайтів про Крим проросійського сепаратистського змісту [21]. На сьогодні подібні впливи призводять до дрібних міжетнічних сутичок і руйнування пам'ятників [22], але у разі продовження спрямованих впливів на свідомість, можливі значно тяжчі наслідки.

Отже, очевидна обумовленість криміналізації впливів на свідомість населення з метою спонукання до вчинення дій, спрямованих на порушення територіальної цілісності держави. Вказані дії містять особливу суспільну небезпечність в умовах розвитку ІС і мають бути криміналізовані.

Використана література:

1. Ємельянов В.П. Злочини терористичної спрямованості. - Х.: "Рубікон", 1997.-160 с.

2. Роджерс П. Захист Америки від кібернетичного тероризму / Електронний журнал державного департаменту США. Загроза тероризму та заходи і політика щодо його усунення. Том 6. Номер 3. - листопад 2001 р. - С. 16-20.
3. Чакал А.В. Війни ХХІ століття. - К.: Нора-прінт, 2005. - 432 с.
4. Степанов О.А. Развитие информационно-электронных систем как объект правового анализа в условиях нарастания угрозы кибертерроризма // Государство и право. - 2000 & - № 8. - С. 82-85.
5. Буш Дж. Передне слово / Захист Америки від кібернетичного тероризму / Електронний журнал державного департаменту США Загроза тероризму та заходи і політика щодо його усунення. Том 6. Номер 3. - листопад 2001 р. - С. 1.
6. Jones Curtis F. Terrorism: It's Cause and Cure / American Diplomacy, vol. 6 no.4 , Fall 2001 // <http://www^ш^c.edu/depts./diplomat/jones-terorism/jones-terroris.html>.
7. Laquer, Wolter. Posmodern Terrorism // Foreign Affairs, vol. 75, no.5, September - October, 1996. - Mode of Access: <http://www.foreignaffairs.org/Search,document3riefmgs.asp?I=19960901FAESsax4222.xml>.
8. Pipes, Daniel. War, not "crimes" // National Review vol. Iii, no. 19, October 1, 2001, pg.1Z
9. Cameron Gavin; Pate, Jason; Vogel, Kathleen. Planting Fear // Bulletin of the Atomic Scientists, vol. 57, no.5, September / October 2001. pp. 38-44.
10. Паин Э.А. Сепаратизм - экстремизм - терроризм: основные тенденции в России // Всемирный Антикриминальный и Антирерористический форум. Конференция 2: Сепаратизм - экстремизм - терроризм. - Режим доступу: http://www.waaf.m/index_ru.php?section=6&paragraph==38&article=20
11. Экстремизм. Свєсюдная энтгкттопедия // Википедия [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/экстремизм>.
12. Этнические войны // Этноконфликт в современном мире. - Режим доступу: <http://ethnoconflict.ru/info/ethnoproblem.htm>.
13. Кривдик О. Имперський вузол Криму// українська правда. - 23 січня 2007р. // <http://www.pravda.com.ua/articles/2007/01/23/3200455/>.
14. Гашинський О. А що ми зробили щоб не втратити Криму // Українська правда. - 27 квітня 2010 р. - Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2010/04/27/4981027/>.
15. "Россия никогда, ни при каких условиях не лишится Севастополя" // Веб-сайт партії "Русский Блок Крыма". - 13.07.2010. - Режим доступу: http://www.fraza.ua/news/21_08_07/41024.html.
16. Сергей Цеков: "Крым и Киев - улица с односторонним движением" // Веб-сайт Партії "Русский Блок Крыма". - 16.07.2010. - Режим доступу: // <http://www.ruscirinea.ra/news.phprpoirit-1326>.
17. Лужков готов судиться с Украиной за Крым // ПортатКрымюРу. 10.08.2007. - Режим доступу: <http://www.krymru/miahtic/anautic23.html>.
18. Лужков: Крым был необоснованно передан Украине // Обозреватель. - 20 ноября 2007. - Режим доступу: <http://www.obozrevatel.com/news/2007/11/20/202625.htm>.

РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

19. "Россия, Севастополь, Черноморский Флот, Крым, русские - вместе навек!" // Интернет-газета "Фраза". - 23.04.2010. - Режим доступу: <http://www.fraza.ua/news/> 23.04.10/88979.html.

20. Бурковський П. Чи відкриє президент Янукович шлях до відокремлення Криму? // Українська правда. - 16 липня 2010 р. - Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2010/01/26/4668889/>.

21. Севастополь. Россия // Сайт русских людей, живущих в городе Русской Славы. - Режим доступу: <http://sevastopolucoz.ru/>.

22. украинцы Севастополя требуют запретить антиукраинские организации в Крыму // OnLine.ua. - Режим доступу: <http://news.online.ua/34910/>.

І.Ф.Хараберюш
*начальник кафедри спеціальної техніки,
інформатики та інформаційних технологій
Донецького юридичного інституту,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ

Принципи і правила застосування спеціальної техніки у правоохоронній діяльності повинні цілком відповідати призначенню кримінального судочинства, його принципам і гарантіям прав людини і громадянина. Інакше її застосування при проведенні слідчих дій або оперативно-розшукових заходів виявиться незаконним, а отримані при цьому докази не матимуть юридичної чинності.

Однак підхід до формулювання принципів правоохоронної діяльності в сучасній юридичній науці остаточно не визначений. З позицій різних авторів система принципів кримінального процесу трактується неоднозначно. Дискусія з цього питання ніколи не припинялася, що говорить про надзвичайну його актуальність для функціонування і розвитку кримінального судочинства в нерозривному зв'язку з загально визнаними принципами і нормами міжнародного права.

Питанню удосконалення принципів кримінального процесу, визначенню їхньої кількості і класифікації присвячені праці таких науковців, як В.М. Биков, Л.Т. Ульянова, О.С. Кобліков, М.О. Громов, В.П. Божьев, П.О. Лугінская, В.М. Тертишнік і С.П. Шерба. Крім кількісних розходжень у системі принципів кримінального процесу маються також і різноманітні способи їхньої класифікації, що, на наш погляд, можна охарактеризувати як однорівневі і дворівневі. Аналі-

ВІСНИК

Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Спеціальний випуск № 4

Луганськ
2012

ВІСНИК

Луганського

державного університету
внутрішніх справ

СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК № 4-2012

імені Е.О. Дідоренка

* Науково-теоретичний журнал * Виходить щоквартально * Заснований 1997 року * Засновник і видавець: Луганський державний університет внутрішніх справ * Реєстраційне свідоцтво КВ № 15990-4462 ПР, видане Міністерством юстиції України 20.11.2009 р. * Включений до переліку фахових видань ВАК України з юридичних наук *

Редакційна колегія:

Коиарницький В.М.
Козаченко І.П.
Розовський Б.Г.
Бурбвло О.А.
Вілвнська Є.В.
Замойський І.Є.
Любашиць В.Я.
Бобкова А.Г.
Знаменський Г.Л.
Малишва Н.Р.
Мамутов В.К.
Сагай М.Я.
Дудороа О.О.
Мордоацаа А.Ю.
Фадорачко В.Л.
Брюкоа В.В.
Левчвнков О.І.
Сліков В.О.

д-р юрид. наук, доц. (головний редактор)
д-р юрид. наук, проф. (заст. гол. редактора)
д-р юрид. наук, проф.
д-р екон. наук, проф.
д-р філос., проф.
д-р юрид. наук, проф.
д-р юрид. наук, проф.
д-р юрид. наук, проф., член-кор. НАПрН України
д-р юрид. наук, проф., член-кор. НАПрН України
д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України
д-р юрид. наук, проф., акад. НАН України
д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України
д-р юрид. наук, проф.
д-р юрид. наук, проф.
д-р юрид. наук, проф.
д-р юрид. наук, проф.
д-р юрид. наук, доп.
канд. юрид. наук, доц. (відповідальний редактор)
канд. юрид. наук, доц.

Рекомендовано до друку вченою радою Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка (протокол № 12 від 28 квітня 2012 року)

У спеціальному випуску публікуються статті й тези доповідей учасників IV науково-практичної Інтернет-конференції "Розвиток держави і права в сучасних умовах: досвід, реалії, перспективи", що проходила на сторінках Інтернет-порталу "Юридичний Луганськ" (<http://jurlugansk.ucoz.org>) протягом листопада 2011 року - лютого 2012 року.

Статті публікуються в авторській редакції.

Україна, 91493, Луганськ, сел. Ювілейне, вул. Генерала Дідоренка, 4.
Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка
т.35-11-57, 35-11-40, факс 93-50-77.